

CHE3 XII.	Biochemické dejy
CHE3 XII.3	Metabolizmus lipidov

Význam lipidov

1. **Stavebná**- súčasť biologických membrán
2. **Energetická**- najbohatší zdroj energie
3. **Ochranná**- ochrana orgánov pred mechanickým poškodením
4. **Termoregulačná**- tepelná izolácia
5. **Rozpúšťadlá**- hydrofóbná vlastnosť, rozpúšťadlo pre vitamíny ADEK
6. **Špecifická**- súčasť vitamínov, pigmentov, kofaktory enzýmov, hormónov

I.Katabolizmus lipidov

Porovnanie energetickej hodnoty

Oxidácia 1g substrátu	Zisk energie	Dlhodobé uskladnenie energie
Sacharidy	17kJ	Hydrofilné- menej vhodné
Lipidy	38kJ	Hydrofóbné- vhodnejšie

1.fáza- rozklad lipidov na glycerol a mastné kyseliny

- Hydrolytický štiepenie esterovej väzby pôsobením enzýmov- **lipáz** v tráviacom trakte na glycerol a mastné kyseliny

2.fáza- rozklad mastných kyselín a glycerolu

A. glycerol

- 1.fosforylácia glycerolu na glycerolfosfát (*spotreba ATP*)
2. oxidácia glycerolfosfátu na dihydroxyacetónfosfát (*s využitím NAD^+ vznik $NADH+ H^+$*)
3. vstup dihydroxyacetónfosfátu do glykolýzy

B. mastné kyseliny

A.Aktivácia mastnej kyseliny (v cytoplazme)

- Vznik aktivovanej mastnej kyseliny- **acylkoenzýmu A (acyl-CoA)**- reakciou kyseliny s CoA
- spotrebujú sa 2 makroergické väzby ATP (2ATP), v prítomnosti enzýmov

B. β - oxidácia- **Lynnenová špirála** (v mitochondriálnej matrix)

- Názov podľa lokality, kde prebieha **oxidácia- na β - uhlíku** (3. uhlík)

Podstata: metabolická dráha, v ktorej sa reťazec mastnej kyseliny (AcylCoA) štiepi skracovaním o dvojuhlíkové zvyšky AcetylCo A za vzniku redukovaných koenzýmov $FADH_2$ a $NADH+ H^+$

1. Dehydrogenácia (oxidácia) acylCo A

- Vznik dvojitej väzby medzi α - a β - uhlíkom
- silným oxidovadlom koenzým FAD
- vznik dehydroacylCo A a **FADH₂**

2. Adícia vody(hydratácia) na dvojitú väzbu dehydroacylCo A

- H⁺ na α -C a hydroxylová skupina na β -C
- vznik β - hydroxyacylCo A

3. Oxidácia(dehydrogenácia) hydroxyskupiny na β - uhlíku na oxoskupinu

- hydroxyskupiny na β - uhlíku na oxoskupinu
- oxidovadlo koenzým NAD⁺
- vznik **NADH+ H⁺** a β - oxoacylCo A

4. štiepenie väzby α -C a β - C

- β - oxoacylCo A reakciou s Co-A
- odštiepenie dvojuhlíkového zvyšku acetylCo A
- vznik acylCo A (o 2 atómy uhlíka kratší ako pôvodná masťná kyselina)

5.Vstup acylCo A (o 2 atómy uhlíka kratší) do novej β - oxidácie

- špirálovité opakovanie metabolickej dráhy až do úplného rozkladu masťnej kyseliny na **acetylCoA**

Produkty

1. **acetylCoA** – konečný produkt vstupuje do citrátového cyklu (rozklad na oxid uhličitý)
  - počet závisí od dĺžky reťazca masťnej kyseliny
2. **NADH+ H⁺ a FADH₂** (v dýchacom reťazci sa oxidujú za vzniku ATP, H₂O)- ATP nevzniká priamo

Energetická bilancia β - oxidácie kyseliny stearovej

Aktivácia molekuly kyseliny stearovej		-2ATP
Oxidácia 9 molekúl acetylkoenzýmu A v citrátovom cykle	9x10ATP(12ATP)	+90ATP(108ATP)
Regenerácia 8molekúl FADH ₂ v dýchacom reťazci	8x1,5ATP(2ATP)	+12ATP(16ATP)
Regenerácia 8molekúl NADH v dýchacom reťazci	8x2,5ATP(3ATP)	+20ATP(24ATP)
Spolu:	120ATPreálne (146ATPteoreticky)	

Kyselina stearová C₁₇H₃₅ COOH (18 atómov uhlíka, postupným odbúravaním prebehne 8x β -oxidácii a vznikne 9 molekúl acetylkoenzýmu A, 8 NADH a 8 FADH₂)

- Množstvo štiepených kyselín závisí od požiadaviek organizmu (*pri zníženej požiadavke sa ukladajú vo forme lipidov do tukových tkanív*)

Význam

1. Zdroj energie

2. Zdroj veľkého množstva vody

- vzniká ako vedľajší produkt oxidáciou redukovaných foriem koenzýmov
- umožňuje prežiť v extrémnych podmienkach
- *napr. ťava získava vodu a energiu v období sucha a hladu aeróbnou oxidáciou tuku v hrbe*

II. Biosyntéza (anabolizmus) lipidov

- Potrebne mastné kyseliny, alkohol a iné zložky

Esenciálne mastné kyseliny	Neesenciálne mastné kyseliny
organizmus nedokáže syntetizovať- potrebný príjem v potrave	syntéza obrátenou β - oxidáciou

Obrátená β - oxidácia

- Prebieha rovnakým spôsobom ako β - oxidácia, ale opačným smerom (*redukcia*)
- Využitie iných enzýmov
- Prebieha v cytoplazme
- Východisková látka acetylCoA
- Potrebná energia ATP a redukované koenzýmy (*redukovadlá*)